

Snelle en betaalbare aansluitingen voor duurzame elektriciteit

De komende jaren moet alles op alles worden gezet om vaart te maken met de energietransitie. De productie van duurzame elektriciteit krijgt daarbinnen een steeds belangrijkere rol. Verwacht wordt dat de komende jaren een groot aantal zonne- en windparken aangesloten moet worden op het elektriciteitsnet, maar dat daardoor ook knelpunten ontstaan die efficiënt en betaalbaar aansluiten van duurzame opwek belemmeren. Dit kan ertoe leiden dat duurzame energiedoelstellingen niet tijdig worden gehaald en dat het aansluiten onnodig kostbaar wordt voor de Nederlandse samenleving.

De afgelopen periode hebben leden van NVDE (Nederlandse Vereniging Duurzame Energie) en NWEA (Nederlandse Windenergie Associatie) informeel overleg gevoerd met professionals van netbeheerders Enexis en Liander, om deze knelpunten te identificeren en na te denken over hoe deze opgelost kunnen worden. Dit heeft geresulteerd in de volgende drie structurele oplossingen die we in deze notitie willen presenteren:

1. Wijs gebieden aan voor de opwek van duurzame elektriciteit.
2. Stel de netbeheerders financieel en juridisch in staat om hun netten proactief uit te breiden naar deze gebieden.
3. Vereenvoudig de regulering, de tariefsystematiek en de aansluitelisen voor duurzame decentrale opwek.

Het gaat hierbij uitdrukkelijk niet alleen om volledig nieuwe gebieden voor opwek van duurzame energie: de gepresenteerde oplossingen kunnen juist ook goed toegepast worden op gebieden met al bekende initiatieven.

Uitgewerkt wordt welke verbeteringen in beleid, wetgeving en regulering elke oplossing vergt. Belicht wordt welke partijen waarvoor zorg zouden moeten dragen, op zodanige wijze dat de risico's komen te liggen bij de partijen die ze kunnen beheersen.

1. Wijs gebieden aan voor de opwek van duurzame elektriciteit

Voor een snelle uitrol van duurzame elektriciteitsproductie is het nodig dat netbeheerders en ontwikkelaars tijdig weten wat, waar en wanneer ze kunnen bouwen. Dit is nu niet het geval, wat voor onzekerheid zorgt. De ontwikkelaar verliest kosten en tijd aan locaties die uiteindelijk niet haalbaar blijken te zijn vanwege politieke of maatschappelijke weerstand. Is een locatie uiteindelijk wel gewenst, dan start de netbeheerder op dat moment pas met de voorbereidingen voor de netaansluiting, waardoor de realisatie onnodig lang duurt.

Zolang de ontwikkelaar de aanbieding voor de netaansluiting niet formeel heeft geaccepteerd, kampt de netbeheerder met onzekerheid over de uitvoeringsvorm, de kosten en het moment van beschikbaar komen van de aansluiting, en over de beschikbare transportcapaciteit in het betreffende gebied (waar tegelijkertijd andere ontwikkelaars ook aanspraak op maken).

De voorgestelde oplossing is dat overheden (rijk, provincies en gemeenten) op voorhand ruime gebieden aanwijzen voor duurzame elektriciteitsproductie, als onderdeel van de nationale en regionale energiestrategieën en omgevingsvisies.

Hiermee weten ontwikkelaars met meer zekerheid op welke gebieden ze hun activiteiten moeten richten, en netbeheerders waar ze proactief moeten investeren.

Werken met een gebiedsbenadering geeft ook meer grip op de uitvoering. De noodzakelijke activiteiten om het gebied elektrisch te ontsluiten zullen eerder vanuit een gezamenlijke planning worden benaderd. Ook dit geeft partijen meer zekerheid.

Tevens helpt het aanwijzen van gebieden voor duurzame opwek om aansluitingen goedkoper te kunnen realiseren, zoals uitgewerkt in oplossing 2 en 3.

De potentiële gebieden voor duurzame opwek verschillen onderling qua haalbare duurzame elektriciteitsproductie en kosten voor elektrische ontsluiting. Afhankelijk van het lokale draagvlak zal een aantal gebieden dan het aantrekkelijkst zijn om als eerste te ontwikkelen en te ontsluiten.

2. Stel netbeheerders in staat om hun netten proactief uit te breiden

Het is natuurlijk wenselijk dat er voldoende netcapaciteit beschikbaar is in de aangewezen gebieden voor duurzame opwek. Echter, de wetgeving en de huidige wijze van reguleren maken dat niet vanzelfsprekend:

- Netbeheerders wachten met het uitbreiden van het net totdat zeker is dat er één of meer duurzame projecten worden gerealiseerd. De door de ontwikkelaar ondertekende aanbieding geeft pas de gewenste vorm van zekerheid. Maar ook tot zeker is op welke manier de aansluiting moet worden gemaakt. Waar moet precies worden aangesloten? Waar zit de grens tussen net en installatie? Wie legt welk deel aan, de netbeheerder of de ontwikkelaar?
- Tegelijkertijd wachten ontwikkelaars van duurzame opwek met bouwen totdat zeker is dat de aansluiting er op tijd is. Immers, een stilstaande windturbine zonder aansluiting is een grote kostenpost.
- De netbeheerders optimaliseren de aansluitkosten voor afnemers (verbruikers) op de transportvergoeding die deze betalen. Voor duurzame opwek kan dit niet, omdat geen transportvergoeding hoeft te worden betaald voor teruglevering aan het net. Maar netbeheerders moeten voor duurzame opwek wel dezelfde regels toepassen als voor afnemers.
- Met de groeiende vermogens worden ontwikkelaars meer en meer geconfronteerd met het moeten beheren van eigen MS-installaties.

De voorgestelde oplossing is het regulatorisch aantrekkelijk maken voor de regionale netbeheerder om zijn net proactief uit te breiden naar de aangewezen gebieden voor duurzame opwek.

Als deze uitbreidingskosten via gesocialiseerde tarieven worden afgedekt, weet de netbeheerder waar hij aan toe is, en wordt hij geprikkeld om zijn investeringen tijdig en efficiënt te richten op de verwachte omvang en samenstelling van de lokale duurzame opwek (zonneparken, windparken, bio-WKK, etc.) Hij kan dan een integrale technische oplossing realiseren (net, aansluitingen, MS-klantinstallaties), tegen flink lagere maatschappelijke kosten.

Een goed voorbeeld van hoe dit kan werken is hoe TenneT windparken op zee aansluit. TenneT neemt de verantwoordelijkheid voor de aanleg en het beheer van de netaansluiting, waarbij TenneT iedere keer twee parken tegelijk op één platform aansluit. De windparkontwikkelaar neemt de verantwoordelijkheid voor de aanleg en het beheer van het windpark (en de parkbekabeling tot aan het platform). Zo komen de risico's precies te liggen bij de partij die ze kan beheersen. Dit heeft ertoe geleid dat de totale kosten van windpark en netaansluiting substantieel lager zijn geworden, waarvan uiteindelijk de maatschappij als geheel profiteert. Als een vergelijkbare ontwikkeling bij wind op land kan worden gerealiseerd, kunnen ook daar de subsidiekosten gereduceerd worden.

3. Vereenvoudig de regulering, de tariefsystematiek en de aansluitseisen voor duurzame decentrale opwek

De Elektriciteitswet 1998 en de daarbij behorende Codes verzekeren de leveringszekerheid en de vrije en non-discriminatoire toegang tot de netten voor alle gebruikers van het elektriciteitsnet. Netbeheerders moeten alle aangesloten afnemers en producenten van elektriciteit op dezelfde manier behandelen en er zorg voor dragen dat de levering van elektriciteit minimale hinder ondervindt van storingen in het net. De Nederlandse elektriciteitsvoorziening is in de afgelopen decennia uitgegroeid tot een goed geolied systeem, met veel redundantie in opwekvermogen en transportcapaciteit.

Maar de verwachte massale introductie de komende jaren van wind- en zonneparken nodigt uit tot een heroriëntatie van met name de tariefsystematiek en de aansluitseisen voor duurzame decentrale opwek. De impact van het wegvallen van een windturbine of een zonnepark van een paar megawatt is veel kleiner dan van een generator van een elektriciteitscentrale van enkele honderden megawatten. Het niet beschikbaar zijn van het net heeft voor duurzame opwek een andere waarde dan voor grote elektriciteitscentrales of voor zakelijke of huishoudelijke afnemers. Voor de benodigde storingsreserve of de beschikbaarheid van transport kunnen voor decentrale duurzame opwek dus andere maatstaven worden gehanteerd. Hiermee kunnen zowel de ontwikkelaar als de netbeheerder substantieel kosten besparen.

De voorgestelde oplossing is het definiëren van een nieuwe standaard aansluiting voor (uitsluitend) duurzame decentrale opwek, waarvoor structureel andere tarieven en aansluitseisen worden gehanteerd dan voor aansluitingen voor klein- en grootgebruikers en voor elektriciteitscentrales.

De verbeterde efficiëntie die daarmee kan worden bewerkstelligd leidt tot lagere diepte-investeringen voor netbeheerders en tot lagere aansluitkosten voor duurzame opwekkers, in de ordegrootte van tientallen procenten. Bijvoorbeeld door:

- toe te staan dat kabelverbindingen en transformatoren niet dubbel hoeven te worden uitgevoerd
- slimme aansluitcombinaties mogelijk te maken van duurzame opwek (zonnepanelen, windturbines, opslagmogelijkheden)
- tijdelijk beperkingen van de transportcapaciteit mogelijk te maken (tijdens sporadisch voorkomende piekmomenten) als alternatief voor diepte-investering in netcapaciteit, en de exploitant daarvoor te compenseren
- ook tarieven voor aansluitcapaciteiten groter dan 10 MVA te standaardiseren, zodat de ontwikkelaar altijd op voorhand weet of het lonend is om te investeren in bijvoorbeeld opslag
- opwekkers de spanningshuishouding van het net te laten ondersteunen.

Deze oplossingen vergen het gezamenlijk optrekken van het Ministerie van EZK, de ACM, de netbeheerders en de duurzame energiesector, om met elkaar te komen tot een heldere, hanteerbare definitie van deze nieuwe standaard, met een bijbehorend afsprakenstelsel.